

BESLUT

1(2)

1995-06-01

2310-5595-95
0513-204

dk

Håkan Holgersson
Hallstad Säteri
590 41 RIMFORSA

Gertrud Eriksson
Hallstad Säteri
590 41 RIMFORSA

Ändring av reservatsföreskrifter för Hallstad ängar naturreservat, Kinda kommun

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 10 § naturvårdslagen beslutar Länsstyrelsen att reservatsföreskrifterna för Hallstad ängars naturreservat under punkt C om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet skall ha följande lydelse:

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att:

1. hacka, gräva, rista, måla eller på annat sätt skada markytan eller fast naturföremål
2. plocka eller gräva upp blommor, gräs, mossor eller lavar
3. göra upp eld
4. medföra ej kopplad hund eller katt
5. framföra moped eller annat motordrivet fordon
6. tälta
7. på störande sätt utnyttja radio, bandspelare, musikanläggning, instrument eller liknande

Då detta beslut vinner laga kraft upphävs samtidigt de i tidigare beslut 1979-01-26 meddelade föreskrifterna 1- 7 under punkt C om vad allmänheten har att iakttaga inom Hallstad ängar naturreservat.

Bakgrund och motivering

Hallstad ängars naturreservats vackra läge intill sjön Järnlunden har tyvärr bidragit till att området utvecklats till att bli en festplats för olika ungdomsgäng. Framst är det under vårens helger, i samband med skolavslutningarna och under midsommaren som dessa fester brukar anordnas. Under senare år verkar det som om festerna har ökat i antal, något som Länsstyrelsen anser inte främjar syftet med reservatet.

Förutom den nedskräpning och den akustiska störning som blir följderna av festerna ökar också slitaget på den känsliga vegetationen på ängsmarken. Detta på grund av att ängen ofta används som boll- och badmintonplan. Många människor undviker också besök i reservatet under de tider som festerna pågår.

En av anledningarna till att området blivit en festplats är att tältning och eldning är tillåtet inom reservatet. Om dessa möjligheter tas bort kommer troligen området att bli mindre attraktivt som festplats.

Länsstyrelsen anser det vara mycket angeläget att inte försämra för de besökare som kommer till reservatet för att uppleva områdets säregna natur. För att dessa även framledes skall kunna tälta och tex grilla korv eller laga mat i anslutning till området har en ny tält- och eldningsplats anlagts utanför reservatet, intill ån ca 200 meter från reservatsparkeringen.

I handläggningen av detta ärende har också deltagit byrådirektör Dan Nilsson och länsassessor Jan Kaller.

Hur man överklagar, se formulär 114 (Miljödepartementet)

Rolf Wirtén
Landshövding

Lars Gezelius
Byrådirektör

Delt

DN

JK

akten (naturreservatsdossier)

Bilaga
Formulär 114

Kopia till
Naturvårdsverket
Kinda kommun
Reservatsförvaltningen, Bo Gustavsson
Kinda-Ydre naturskyddsförening, c/o Bengt Andersson, Rydsnäsvägen 18, 570 60
ÖSTERBYMO
Länets författningssamling

1979-01-26

11.121-2166-74

dk

Expedition
enligt utsändningslista

Bildande av Hallstad ängar naturreservat i Tjärstad, Kinda kommun

Med stöd av 7 § naturvårdslagen förklarar länsstyrelsen det område som utmärkts på bifogade karta som naturreservat.

Beskrivning av reservatet

Reservatets

benämning:

Hallstad ängar naturreservat

Kommun:

Kinda

Socken:

Tjärstad

Fastigheter:

Hallstad 1:2 och 1:3

Lägesbeskrivning:

Reservatet är beläget vid sjön Järnlunden ca 3 km VNV Rimforsa samhälle.
Topografisk karta 075 3 (7FNO)
Ekonomisk karta 075 98

Gränser:

Området är markerat med grov heldragen linje på till beslutet hörande karta

Areal:

7,6 ha

Naturvårds- förvaltare:

Skogsvårdsstyrelsen i i samråd med markägarna

Grund för beslutet: Hällstad ängar är ett lövängsområde med hamlade lindar och örtrik flora av mycket stor betydelse, dels för kännedomen om landets natur. Läget intill sjön Järnlunden bidrar till att området är av stor betydelse från friluftssynpunkt. Syftet med reservatet är att genom vegetationsvård enligt gammal sed med hamling och slätter bevara en väl utbildad löväng.

Reservatsföreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter skall gälla beträffande området.

A Föreskrifter jämlikt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- 1 uppföra helt ny byggnad eller anläggning
- 2 utföra fyllning, spränga, schakta, gräva eller bedriva täkt i någon form
- 3 plöja eller utföra annan mekanisk markberedning
- 4 anlägga väg
- 5 anordna upplag annat än i samband med områdets skötsel
- 6 framdraga luftledning
- 7 tillföra växtnäringssämnen med undantag för på reservatkartan markerad betesmark
- 8 använda bekämpningsmedel
- 9 så eller plantera skog
- 10 utnyttja området för bete före första augusti. Förbudet gäller ej på reservatkartan markerad betesmark och ej heller slättermark som ej tagits i anspråk för slätter.
- 11 ändra florans eller faunans sammansättning genom införande av för området nya arter
- 12 upplåta mark för camping ocli husvagnsuppställning med undantag för tältning högst ett dygn på i skötselplan anvisad plats
- 13 utan länsstyrelsens tillstånd avverka träd eller röja i buskskiktet

B Föreskrifter jämlikt 9 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Med stöd av 9 § naturvårdslagen förpliktas markägare och annan sakägare (t ex jordbruksarrendator) att tåla att följande åtgärder vidtages inom reservatet

- 1 Skötsel av området innefattande årlig slätter, hamling och viss röjning, inom den på reservatkartan markerade betesmarken dock endast viss röjning samt betesdrift.
- 2 Uppsättande och underhåll av stängsel.
- 3 Uppförande och underhåll av sanitära anordningar, bro eller spång samt eldplats.
- 4 Anordningar för utmärkning av reservatet och av anläggningar inom detta.

C Föreskrifter jämlikt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- 1 hacka, gräva eller på annat sätt skada markytan eller fast naturföremål
- 2 plocka eller gräva upp blommor, gräs, mossor eller lavar
- 3 göra upp eld utanför anvisad plats
- 4 medföra ej kopplad hund eller katt
- 5 framföra moped eller annat motordrivet fordon
- 6 tälta annat än på anvisad plats och att där tälta mer än ett dygn
- 7 på störande sätt utnyttja radio, grammofon, bandspelare eller dylikt

D Föreskrifter jämlikt 9 § naturvårdsförordningen om vård och förvaltning

a) Syftet med vården och förvaltningen: Reservatet skall vårdas så att lövängsnaturen med den örtrika floran utvecklas och bevaras. Mark som ej tagits i anspråk för slätter skall betas med nötkreatur, i första hand genom markägarens försorg. Strandområdet skall vara tillgängligt som badplats.

b) Skötselplan: Reservatet skall skötas enligt anvisningar i skötselplan. Förslag till sådan plan skall upprättas genom förvaltarens försorg i samråd med markägarna.

c) Reservatet skall utmärkas av förvaltaren i enlighet med av statens naturvårdsverk utfärdade anvisningar.

d) Naturvårdsförvaltare: Reservatet skall i naturvårdshänseende förvaltas av skogsvårdsstyrelsen i samråd med markägarna.

Intrångsersättning enligt 26 § naturvårdslagen skall utgå med 25 000 kronor till ägaren av fastigheten Hallstad 1:2.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft.

Besvär till jordbruksdepartementet enligt bilaga (formulär 8).

I detta ärende har samråd skett med lantbruksdirektören Karl-Evert Lantz, biträdande länsjägmästaren Tore Tejle och fil dr Bertil Wahlin.

I den slutliga handläggningen av detta ärende i vilket länsstyrelsen i plenum fattat beslut, har förutom föredraganden deltagit länsrådet Lars Rydberg, länsassessorn Bo Hultström, biträdande länsarkitekten Gunnar Sjöstrand och biträdande överlantmätaren Ragne Uhrberg. I stvrelsens beslut deltog landshövdingen och ledamöterna Anna Wohlin-Andersson, Nils-

Åke Wiström, Per-Olof Strindberg, Göthe Anderson, Sven-Erik Sunnerud, Thore Pettersson, Olle Anderberg, Erik Wärnberg, Lars Thermaenius, Weiler Karlsson, Gunnar Gurnarsson och Hans Holm samt suppleanterna Curt Hägglund och Ulla-Britta Platin.

Per Eckerberg
Landshövding

Sverker Kärrsgård
Byrådirektör

Bilaga
karta

Kopia till
akten (naturreservatdossier)
statens naturvårdsverk
planverket
Kinda kommun
skogsvårdsstyrelsen
lantbruksnämnden
FBM i Linköpings lantmäteridistrikt
SNF, länsförbundet
statens vägverk, vägförvaltningen i Östergötlands län
juridiska enheten
lantmäterienheten
planenheten
kansliet
registret

Införes i länets författningssamling
"- Östgöta Correspondenten och Folkbladet Östgöten

UTSÄNDNINGSLISTA

Nils Andersson, Hallstad Säteri, 590 41 RIMFORSA
Gertrud Eriksson, Hallstad Säteri, 590 41 RIMFORSA

ALLMÄN BESKRIVNING

1. ADMINISTRATIVA DATA

Benämning: Hallstad ängar naturreservat.
Skyddsform: Naturreservat
Beslutsdatum: 1979-01-26
Objektnummer: 0502 040
Kommun: Kinda
Socken: Tjärstad
Läge: Reservatet är beläget vid sjön Järnlunden ca 3 km VNV Rimforsa samhälle.
Topografisk karta 0753 (7FNO). Ekonomisk karta 7598.
Areal: 7.6 ha
Fastigheter: Hallstad 1:2 och 1:3
Markägare: Hallstad 1:2

Per-Åke Evholt
Järdalavägen 32 A
582 59 LINKÖPING

Birgitta Andersson
Hallstad Säteri
590 41 RIMFORSA

Kristina Holgersson
Hallstad Säteri
590 41 RIMFORSA

Hallstad 1:3

Gertrud Eriksson
Hallsta Säteri
590 41 RIMFORSA

Naturvårdsförvaltare: Skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län

2. GRUND FÖR BESLUT SAMT FÖRESKRIFTER

2.1 Grund för beslutet

Hallstad ängar är ett lövängsområde med hamlade lindar och örtrik flora av mycket stor betydelse för kännedomen om landets natur. Läget intill sjön Järnlunden bidrar till att området är av stor betydelse från friluftssynpunkt. Syftet med reservatet är att genom vegetationsvård enligt gammal sed med hamling och slåtter bevara en väl utbildad löväng.

2.2 Föreskrifter

Reservatsbeslutet återfinns i sin helhet i bilaga 1.

3. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1 Naturförhållanden

Geologi

Berggrunden i området består av urberg, troligen Smålandsgranit. Jordarterna består i huvudsak av leriga sediment. Morän förekommer på den östra udden av reservatsområdet intill Järnlunden, sand på stranden vid Hallstadån och kärrtorv i betesmarken söder därom. Området är svagt kuperat, de högsta delarna ligger knappt 10 m över Järnlundens vattennivå. Blocken i området är mycket fåtaliga.. Sjön Järnlunden sänktes 1.5 m på 1800-talet. Den gamla strandlinjen är markerad med en flera meter hög brant 10-20 m från stranden.

Vegetation och djurliv

Trädvegetationen består i den nuvarande slätterängen i huvudsak av gamla hamlade lindar (se bil 3). Hamling av lindarna utfördes sista gången våren 1941. Därefter följde ett mer än trettioårigt uppehåll i hamlingen. Lindarna inom område 8 (se bil 2) hamlades på nytt 1977 (söder om stigen) och 1984 (norr om stigen).

Nedanför den gamla strandlinjen växer björkskog med inslag av al och asp. I nordöstra delen av reservatet finns även inslag av alm. Utmed Hallstadån i väster dominerar klibbal.

Huvuddelen av reservatet består av friska marker (se bil 3). Fuktängar finns i huvudsak i betesmarken utmed Hallstadån i väster och på ett par mindre områden i slätterängen. Dominerande arter i slätterängen är rödven, vårbrodd, fårsvingel, gökört och rödklöver. Vanliga är också ängssyra., blodrot, rödsvingel, sengröe (*Poa trivialis*) och på fuktiga partier tuvtåtel, smörbollar och midsommarblomster. Särskild karaktär åt ängen ger arter som darrgräs, svinrot, klasefibbla, ormrot, korskovall, solvända och jungfrulin. Den mest välbevarade slätterfloran finner man i hembygdsföreningens äng (område 5, se bil 2) och på den solexponerade slutningen mot den fuktiga betesmarken i väster. På det sistnämnda stället tillkommer arter som ängsvädd, ängsskallra, prästkrage, ljung, lundstarr, pillerstarr och blekstarr (*Carex montana*, pilulifera och pallescens).

På den nyligen (1984) hamlade delen av ängen är vegetationen nu mycket frodig och högvuxen på grund av den näring som frigjordes i samband med hamlingen (röjgödningseffekten). Här dominerar hundloka, hundäxing, smörblommor, rödklöver m m. I botten finns fortfarande en del lundväxter kvar till exempel lungört, blåsippa och vårört. På fuktiga betesmarker utmed ån växer bland annat blåsstarr, tuvtåtel och skogssäv.

En utförlig artlista för växterna i Hallstad ängar finns i Brunsberg (1969).

Djurlivet är dåligt känt. En undersökning av till exempel fjärilsfaunan i området bör göras. En liten undersökning av hopprätvingarna i området gjordes av Åström (1988). Här hittades då den mindre vanliga sydängsgräshoppa (*Chorthippus dorsatus*). I de gamla hamlade lindarna häckar en del hålbyggande fåglar till exempel storskrak. Mindre hackspett har setts i området.

3.2 Kulturhistoriska förhållanden

Området har flerhundraårig historia som slättermark. År 1777 är området en liten del av den stora storängen som sträckte sig från en linje Hallstad gård - Bykudden och västerut fram till Hallstadån (ett ca 25 ha stort område). Området beskrivs med följande ord: "Storängen af

god hårdvall, som under Lit:C är något stenig och skarpsam med flere slags löfskog beväxt". De lägre liggande partierna innanför Bastudden (nu åker) beskrivs som "Djup men bördig kjärrvall. Området närmast Hallstadån som till en del ingår i naturreservatet beskrivs år 1777 som "Åkjärret ganska djupt och sanckt af groft starrhö". Storängen innehöll inga permanenta åkrar och var därmed ett skäggårde. Här kunde betesdjuren släppas på efter bete direkt efter slåttern.

I samband med att Kinda kanal färdigbyggdes år 1871 sänktes sjön Järnlunden med totalt 1.5 m. Mycket av den forna storängen blev då möjlig att dika och odla upp. Uppodlingen beskrivs av Gustaf Stillström med följande ord (Faxen 1979): "På dessa områden fanns ek, alm, lind, hassel m m. Vid odlingen fälldes träden, stora gropar grävdes kring stubbarna, rötterna höggs av långt ned i gropen så lades det järnkättingar kring stubben med två par stora oxar kördes stubbarna upp ur gropen." Alla bördigare delar av storängen odlades upp. De enda delar som sparades var den mark som 1777 betecknades som "stenig och skarpsam". Dit hörde bl a nästan hela det nuvarande naturreservatet.

Stillström beskriver också hur lindarna hamlades, dvs alla grenar höggs av. Han beskrev de gamla lindarna som "stora bollar". Angående lövtäkten nämner han också att "det var icke endast lind, utan även ask, björk och asp. Riset höggs i meterlånga kvistar buntades i kärvar, de brukade hängas på gärdesgårdarna och torka". Från Hallstad ängar beskriver han vidare hur basttäkten gick till: "Grenarna från lindarna lades i vatten och fick ligga tills barken lossnade. På insidan av barken kunde sedan frånskiljas ett skikt. Det var vad vi kallar bast."

Under 1900-talet upphörde slåttern i Hallstad ängar. Lövtäkt i form av hamling har ej skett sedan våren 1941 (enligt uppgift av f d ägaren N Andersson) (Brunsberg 1969). Området övergick till betesmark. 1958 arrenderades Hallstad ängar av Samfundet för hembygdsvård.

Ett mindre område (0.25 ha) restaurerades då till slåttermark (nuvarande område 5, se bil 2). I samband med naturreservatets bildande 1979 utökades slåttermarken till att omfatta större delen av reservatet.

3.3 Markanvändning, anordningar för friluftslivet

Förutom den del som sköts som slåttermark innehåller reservatets södra delar även en del betesmark som hittills har betats av nötdjur. Reservatet innehåller även en välbesökt badplats. Här finns även en iordningställd eldstad och ett vedförråd. Området utnyttjas även flitigt av tältare och under större helger t ex midsommar tenderar delar av området mer att likna en allmän festplats. Tältning är endast tillåten på den öppna gräsplanen i nordvästra hörnet av reservatet. Väster om Hallstadån strax utanför reservatet finns en parkeringsplats och en sopmaja. Ett nyttjanderättsavtal till tillfartsvägen och P-platsen finns här mellan skogsvårdsstyrelsen och berörda markägare. Normalt underhåll av väg och P-plats ombesörjes och bekostas av skogsvårdsstyrelsen.

3.4 Tillgänglighet

Från Sonebovägen finns en iordningställd bilväg (grus) fram till P-platsen vid reservatet. Reservatet är också tillgängligt med båt från sjön Järnlunden. Kindaleden som är en del av östgötaleden går genom området.

3.5 Slitage- och störningskänslighet

Slätterängen är särskilt före slåttern känslig för alltför mycket tramp och slitage. Då badplatsen är ganska skuggig utnyttjas ofta ängen av solbadande badgäster. Även otillåten tältning förekommer på ängen. Åtgärder för att begränsa skadorna föreslås i plandelen kapitel 2.2.

3.6 Tillsyn

En tillsyningsman finns anställd för reservatet. Tömning av dass och soptunna ombesörjes och bekostas av kommunen.

3.7 Information

Vid ingången till reservatet finns en större informationstavla som berättar om bl a ängsskötsel. Vidare finns området med i en informationsfolder utgiven av länsstyrelsen och Kinda kommun. (Trollegater, Hallstad ängar och Hackelbo ö.) Dessutom i skriften "Skyddad natur i Östergötland" som behandlar samtliga naturreservat, utgiven av länsstyrelsen.

3.8 Litteratur

Brunsborg K 1969
Lövängar i Östergötland
Länsstyrelsen i Östergötlands län

Ekstam U, Aronsson M, Forshed N 1988
Ängar
Statens Naturvårdsverk

Lantmäteriets arkiv i Tjärstad socken

Hallstad gård, storskifte 1977

Faxén L 1979
Hallstad ängar - nytt välkänt naturreservat i Östergötland
Östgöta Correspondenten

HALLSTAD ÄNGAR NATURRESERVAT

I TJÄRSTAD SOCKEN, KINDA KOMMUN, ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Skala 1:10 000 Utdrag ur fastighetskartan blad 085 98

— reservatgräns

▣ betesmark

P parkering

Tillhör länsstyrelsens beslut
1979-01-26, dnr 11.121-2166-74

